

Универзитет Сингидунум
Департман за постдипломске студије
Данијелова 32, Београд

Већу Департмана за постдипломске студије

Одлуком Већа Департмана за постдипломске студије број 4-86/2023 од 18.5.2023, одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Славча Димитрова под називом *Телесни материјализам, афекти и политичко* о чему подносимо следећи

Извештај

1. БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Кандидат Славчо Димитров рођен је 1984. године у Скопљу. Основне студије на одсеку за Општу и компаративну књижевност је завршио на Универзитету Свети Тирило и Методије у Скопљу, у Македонији. Стекао је звање мастера из родних студија и филозофије на Институту Еуро-Балкан у Скопљу. Магистраске студије завршио је на Мултидисциплинарном програму за родне студије на Универзитету Кембриџ (Multidisciplinary Gender Studies Programme, University of Cambridge).

Славчо Димитров је био предавач у оквиру неформалне Школе за род и политику на Институту Еуро-Балкан у Скопљу, и асистент на департманима за Родне студије и Студије културе на Институту Еуро-Балкан у Скопљу. Радио је као асистент на Катедри за право и

политичке науке Универзитета ФОН, сарађивао је на предметима Савремена политичка филозофија, Род и политика, Политика и култура и Политика тела и емоција.

Током последњих неколико година био је корординатор на бројним пројектима који се тичу људских права и дискриминације мањинских заједница у Македонији. Тренутно ради као програмски координатор при Коалицији за сексуална права и права на здравствену заштиту маргинализованих група.

Био је академски координатор многобројних летњих школа које је организовао Институт Еуро-Балкан у Скопљу. Димитров је био кустос бројних изложби у Скопљу. Већ девет година је кустос Skorje Pride Weekend-а, фестивала квир уметности, културе и теорије, укључујући многе изложбе и перформансе који су били део фестивала. Такође је био кустос групних изложби “Archive of Queer Emotional Experiences” 2012. године у Националној галерији Македоније, „Affective Aliens: Queer Art of Failure“ 2014. године у Националној галерији Македоније, „Brokenness“ 2019. у Музеју савремене уметности Скопље и „Ecstatic Bodies: Archive of Queer Performative Bodies in North Macedonia“ 2022. у Музеју савремене уметности Скопље. Један је од оснивача и академских координатора Летње школе за сексуалности, културе и политике на Факултету за медије и комуникације, као и Центра за истраживање култура, политика и идентитета (ИПАК.Центар) у Београду.

Бави се родном теоријом, студијама културе, политичком теоријом, са усмереношћу на проблеме теоретизације политика тела и експерименталних уметничких пракси.

Аутор три књиге, уредник три зборника, и написао је бројна поглавља у зборницима и више текстова који су објављени у часописима научне оријентације.

Године 2013. добио је стипендију Open Society Foundations/Cambridge Scholarships (Cambridge Overseas Trust). 2018. године добио је награду АИКА Македонија – Ладислав Лешников – грант за истраживање, а 2020. добио је награду Игор Забел за културу и теорију – Грант.

СПИСАК ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА КАНДИДАТА

Књиге

- Димитров, Славчо и Блажева, Ана. 2022. *Секојдневниот и емоционален живот на неправдата*. Скопје: Мрежа за заштита од дискриминација.
- Dimitrov, Slavcho and Tanurovska, Kjulavkovski, Biljana (eds.).2021. *Curating in Context: Political and Performative Curatorial Imaginaries*. Скопје: LOKOMOTIVA.
- Dimitrov, Slavcho (ed.).2021. *The Queer Commons: Politics of Friendship, Love and Affects*. Скопје: Coalition MARGINS.

- Димитров, Славчо. 2018. *Трансродовото искуство: Идентитети, тела, насилство и социјализација*. Скопје: Коалиција МАРГИНИ.
- Dimitrov, Slavcho. 2014. *Impossible Confessions: Subjectivity, Power and Ethics*. Skopje: Galikul.
- Dimitrov, Slavcho (ed.) 2014. *The Art of Failure: Affective Aliens*. Skopje: Coalition SHRMC.
- Lozanoska, Jana and Dimitrov, Slavcho. (eds) *Integrating Differences – Human Rights, Social Inclusion and Social Cohesion in the Balkans on its Road to the EU: Proceedings from a regional conference*. Skopje: Euro-Balkan, 2009.

Поглавља

- Dimitrov, Slavcho. 2022. “Transgender lives in North Macedonia: citizenship, violence, and networks of support” In Bilic, Bojan et al. (eds.) *Transgender in the Post-Yugoslav Space: Lives, Activisms and Culture*. Bristol: Bristol University Press.
- Димитров, Славчо. 2018. “Невозможната заедница, насилството и деполитизацијата – Осврт кон неполитичниот режим на ВМРО-ДПМНЕ” во Тодоров, Петар. *Наративите во полуавторитарни режими: случајот со Македонија*. Скопје: Центар за истражување на национализмот и културата – ЦИНИК.
- Dimitrov, Slavcho. 2017. “Distilled: Queering Identity, Shame, and Community” In Blagojevic, Jelisaveta eds. *#Political*. Belgrade: FMK.
- Cvetkovich, Irena and Slavcho Dimitrov. 2015. Heteronormative Agnotology: The Performative of Silence and Ignorance in Macedonian Media. In Rosich, Tatjana and Koteska Jasna (eds.), *Representations of Gender Minorities in Media: Serbia, Macedonia and Montenegro*. Belgrade: FMK.
- Dimitrov, Slavcho. 2015. The Heteronormative Distribution of the Sensible. In Hassentab, Christine and Ramet P. Sabrina (eds.), *Gender (In)equality and Gender Politics in South-Eastern Europe*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Dimitrov, Slavcho. 2015. The Futurity of Faith. In Chalovski, Yane and Ivanoskia, Hristina (eds.). *We Are All in This Alone: Pavilion of Republic of Macedonia, 56 Biennale di Venezia*. Skopje: National Gallery of Macedonia
- Dimitrov, Slavcho. 2014. To Become Again What We Never Were. In Dimitrov, Slavcho (ed.). *The Art of Failure: Affective Aliens*. Skopje: Coalition SHRMC.
- Dimitrov, Slavcho. 2013. History and Anthropology of Gay Clubbing in Belgrade. In Blagojevic Jelisaveta and Loncarevic Katarina. *Medzu nama*. Belgrade: Hartefakt
- Dimitrov, Slavcho. 2013. History of the Experience of AIDS and Homosexuality in Serbia: 1984–2012. In Blagojevic Jelisavet and Loncarevic Katarina. 2013. *Medzu nama*. Belgrade: Hartefakt

- Blagojevich, Jelisaveta and Dimitrov, Slavcho. 2012. Revisiting Heteronormativity: A Madman Who Believes He Is Heterosexual Is No More Mad than a Heterosexual Who Believes He Is Heterosexual. In Duhacek, Dasha (ed.), *Kultura, Rod, Građanski Status*. Belgrade: Centre for Women's Studies.
- Dimitrov, Slavcho. "Sexualities in Transition", in Daskalova, K., Hornstein Tomić, C., Kaser, K. and Radunović, F. (eds) *Gendering Post-Socialist Transition: Studies of Changing Gender Perspectives*. Vienna: Erste Foundation, 2012.
- Dimitrov, Slavcho. 2008. The Perverse Pleasure of Curating. In, Milevska, Suzana and Biljana Tanurovska (eds.), *Curatorial Translation*. Skopje: Evro-Balkan.
- Dimitrov, Slavcho. 2008. Paradoxes of Autonomy: Towards the Ethics of Precariousness. In Mojancevska, K. (ed.) *Through woman's perspective*, Skopje: Multimedia.
- Dimitrov, Slavcho. 2007. Killing for Survival. In Profeminist White Flowers-Sands 1974, a monograph for the American Contemporary Artist Sands Murray-Wassink. Munchen: Stadtichen Kunsthalle.

Чланци

- Dimitrov, Slavcho and Blazeva, Ana. 2023. 'Affective Landscapes among LGB in North Macedonia', *Zeszyty Łużyckie/ Journal for Minority Studies*, Iss. 59 (forthcoming).
- Blagojević, Jelisaveta and Dimitrov, Slavcho. 2023. 'The Queer Commons: Politics of Love, Friendship and Affects', *Antropologija*, Beograd (forthcoming).
- Dimitrov, Slavcho. 2019. Ron Athey and Acéphale in Skopje. In *The Large Glass*, No.27/28
- Dimitrov Slavcho and Tanurova, Kjulavkovski Biljana. 2017. "The Other Body: Mapping the Archives of Choreographic Practices in Macedonia (1970–1990)." *MASKA*, Vol. XXX1, Is. 183-184
- Dimitrov, Slavcho. 2015. Depression as Intimate, Cultural and Political Phenomenon: Interview with Ann Cvetkovich. *VoxFeminae* at <https://voxfeminae.net/kultura/ann-cvetkovich-depresija-kao-intimni-kulturoloski-i-politicki-fenomen/>
- Dimitrov, Slavcho. 2015. Distilled: Queering Identity, Shame, and Community. *GJSS- Graduate Journal of Social Sciences*. 1. 1: 47–76.
- Blagojević, Jelisaveta and Dimitrov, Slavcho. Unthinkable: Bodies-in-Common, Queerness, and the Ethico-Political Fiction in the Present. *Antropologija* Br. 12 Sv.2, Beograd, 2012.
- Dimitrov, S. "The Lived Revolution: Solidarity with the Body in Pain as the New Political Universal by Katerina Kolozova" in *Aspasia, International Yearbook of Central, Eastern, and Southeastern European Women's and Gender History*, 2010.
- Dimitrov, Slavcho. 2008/9. Sexuality and Gender in Macedonian Art: An Interview with prof. Nebojsa Vilic. *Identities - Journal for politics, culture and gender*. 7. 1/2

- Dimitrov, Slavcho. 2008/8. That Dark Object of Desire: Towards David Halperin's *What Do Gay Men Want*. *Identities - Journal for politics, culture and gender*. 6. 2/3.
- Dimitrov, Slavcho. 2006. Extasis- Coercion and Vulnerability. An Analysis of Judith Butler's Undoing gender. *Identities - Journal for politics, culture and gender*. 5 .2
- Dimitrov, Slavcho. 2006. Dogville - Градот без граѓани, градот без луѓе (Dogville – City with No Citizens, City with No People). Skopje: Mirage.

Кандидат има два објављена рада категорије M24/M23 чиме је испуњен предуслов за одбрану докторске дисертације:

- M24 - Blagojevich, Jelisaveta and Dimitrov, Slavcho. 2012. 'Unthinkable: Bodies-in-Common, Queerness, and the Ethico-Political Fiction in the Present', *Antropologija* Br. 12 Sv.2, Beograd.
- M23 – Dimitrov, Slavcho and Blazeва, Ana. 2023. 'Affective Landscapes among LGB in North Macedonia', *Zeszyty Łużyckie/ Journal for Minority Studies*, Iss. 59 (forthcoming)

Докторска дисертације кандидата Славча Димитрова под називом *Телесни материјализам, афекти и политичко* је урађена на укупно 282 страна. Дисертација садржи апстракт на српском и енглеском језику са кључним речима. Текст дисертације износи 282 страна, 30 страна Попис литературе. Попис литературе обухвата 484 референци. У основном тексту дисертације се налазе 46 илустрације.

Докторска дисертација кандидата Славча Димитрова била је подвргнута провери софтвером за установљавање преклапања/плагијаризма (iThenticate Plagiarism Detection Software). **Укупан процентуални износ запажених преклапања (SIMILARITY INDEX) износи 7%. Сва појединачна преклапања су мања од 1%.**

Тема и предмет докторске дисертације

Предложени наслов докторске дисертације је *ТЕЛЕСНИ МАТЕРИЈАЛИЗАМ, АФЕКТИ И ПОЛИТИЧКО (CORPOREAL MATERIALISM, AFFECTS AND THE POLITICAL)*.

Тема и предмет предлога докторске дисертације кандидата Славча Димитрова јесте комплексност односа на пољу пост-утемељивачке концептуализације политичког и телесног, афекта и материје. Средишњи проблем и питање које кандидат поставља јесте на које начине можемо замислити и живети политичко као радикалну разлику која означава неутемељени, бездани тренутак који чини (не)могућим управо само утемељење друштва, уколико материјалност тела поставимо као сам фокус истраживања и разумевања политичке онтологије.

Кандидат пажњу усмерава, првенствено, на различите савремене теорије у пољу друштвених и хуманистичких наука, те политичких и културалних теорија, са посебним освртом на питање конститутивне релационалности тела, његове изложености и рањивости, али и могућности његових трансформација. Сходно томе, дисертација представља критичко и херменеутичко тумачење и анализу кључних текстова теоретичара и теоретичарки на пољу пост-утемељивачке политичке филозофије, кандидат за полазне теоријске референце бира радове Жан-Лику Нансија, Шантал Муф, Ернеста Лаклуа, и Жака Рансијера. Кандидат се у тексту такође донекле упушта у рад Роберта Еспозита и његове категорије имполитичког, заједнице и имунитета. Као метатеоријски подухват, дисертација настоји да понуди разноврсне приступе овим теоријама, доводећи их у критички дијалог са неким од главних увида и појмова у оквирима трансдисциплинарних изучавања новог материјализма, студија афеката и политика тела, теорије комплексности и отворених и динамичких система, и когнитивних теорија.

Кандидат поставља као свој фокус важност концепта политичког, узетог у његовим вишезначним приступима, као бивствовања-у-заједничком, антагонистичку артикулацију еквиваленцијских односа или полемичку верификацију онтолошке једнакости, постављајући конститутивну телесну релационост, процесност, отвореност и афективна постајања као централне осе тог настојања. Предмет проучавања истражује следећим питањима: Какве су импликације за наше разумевање заједнице и бивствовања-у-заједничком ако као полазну тачку поставимо конститутивну релационост тела и његову изложеност другости, а тиме и његову противречну друштвену онтологију означену радикалном рањивошћу и трансформацијом? Који су то нови речници, концепти и пописи доступни за мишљење о перформативној, контингентној и антагонистичкој артикулацији друштва и појављивању "народа" у радикалној демократској традицији, у контексту онтолошке централности дискурзивности реторике и симболичке унификације, и изван њих? Како можемо анализирати појављивање "народа" разматрајући делатну и динамичку перформативност материје, њено интра-активно постајање и појаву политичких светова као материјално-дискурзивног апарата и самоорганизујућег комплексног процеса који производи идеје, дискурсе, тела, утицаје, окружења, простор и друге апарате, и сам је њима произведен? И које су могућности за радикализацију политичког дисензуса и полемичке верификације једнакости, као логике политичког, ако реконцептуализујемо онтолошку једнакост као једнакост диференцијалних отеловљења и тела-света-облика?

Како би могао да промишља импликације својих метатеоријских пропозиција, кандидат такође разматра специфичне студије случаја, укључујући уметничка дела и праксе, политичке борбе и културне продукције и праксе. Кандидат посебну пажњу посвећује уметничким праксама Велимира Жерновског и Феликса Тореса Гонзалеса, али и политичке протесте у Северној Македонији познате као Шарена револуција, и разноврсно поље културних пракси из субкултурне и панк сцене у Љубљани током 80-их година у време социјализма.

Циљ истраживања за докторску дисертацију

Кандидат Славчо Димиров настоји да као основни циљ дисертације успостави критички дијалог између пост-утемељивачке политичке филозофије (са концептом *политичког*) и рецентних трансдисциплинарних истраживања на пољу афеката, отеловљења и материјалних онтологија (које се данас препознаје као *нови материјализам*). Кандидат покушава да преиспита појам политичког тако што у средиште истраживања поставља конститутивну релационост тела („бити-са“), процесуалност, отвореност и афективна постајања.

Кандидат је пошао од претпоставке да су на пољу новог материјализма често запостављене могућности телесног материјализма у његовој радикалној форми, наиме на разини превођења феномена телесности у вокабулар пост-утемељивачке политичке филозофије и појам политичког. Захтев за преиспитивање и конституисање нове методологије и епистемологије спроводи се разматрањем разнородних али ипак повезаних генеалогича телесног материјализма у оквирима мишљења појма политичког – у радовима Жан-Лик Нансија, Ернеста Лаклауа, Шантал Муф и Жака Рансијера. С друге стране, његов циљ је да понуди критичко читање прекомерне усредсређености постављене на недостатак бића и његово накнадно превођење у политички речник који претпоставља неопходност улагања у фантазматску пуноћу, и онтолошки примат дискурса и реторичности у артикулацији политичког у неким пост-утемељивачким политичким филозофијама. Међутим, овај критички подухват нема за циљ да у потпуности одбаци доприносе ових филозофа, већ, напротив, да задржи продуктивне линије мишљења које су они донели, и отвори их ка дефрактивном читању које би обогатило њихове концепте и речнике оним речницима и концептима који долазе из студија афекта/тела, различитих наука и нових материјализама. Циљ кандидата је, дакле, да понуди могућност промишљања различитих, иако сродних, генеалогича телесног материјализма и иманентних онтологија у мишљењу политичког, од крупног заокрета у новим материјализмима ка делезовској иманентној онтологији постајања.

Још један од циљева кандидата у овом пројекту везан је за специфично, контекстуално стање у вези с дискурсом политичке анализе на овим просторима. Наиме, анализа различитих историјских, али и савремених политичких и друштвених феномена је или фокусирана на реал-политику, интересе/изборе рационалних актера, конструктивистичке или историјске материјалистичке методологије, занемарујући притом емоције и отеловљење као релевантна аналитичка средства, при чему су емоције и афекти аналитички постављени углавном као препрека политичком деловању и промишљању, и као оно што треба искоренити да би се вратили наводно рационални и процедурални либерални облици политике. Отуда је његов циљ да изнесе и промовише трансдисциплинарне методологије

које постављају питања о теловљењу, афектима и емоцијама као конститутивним за оно политичко, као и неопходним за замишљање и спровођење алтернативних и радикалних демократских политичких пројеката.

Предлог хипотеза докторске дисертације

Кандидат Димитров је поставио разрађене и добро мотивисане научне хипотезе које испитује и о којима расправља у својој докторској дисертацији. У погледу теоријске структуре његових хипотеза може се рећи да су полазне претпоставке за дисертацију следеће:

- прва теза јесте да појам *политичког* означава утемељујући тренутак друштва као чин који надомешта неутемељеност темеља самог друштва, и који се измешта у моменту у ком утемељује само друштво. Према томе, свака политика је унапред осуђена на неуспех;
- друга теза се односи на став да је политичка онтологија и трагање за суштином политичког, пре свега, онтологија тела, то јест афективна и естетска онтологија. Концепт заједнице не сигнализира ништа друго осим међусобног излагања и повезаности тела. Облик, идентитет и смисао заједнице су отворени и усклађени с променљивим и плуралним односима између тела и њихових способности и пракси творења смисла. Тело, у политичкој онтологији Жан-Лик Нансија, тврди кандидат, јесте тело само утолико што је изван себе, трајно, и од почетка изложено спољашњости. Тело је место сингуларности и субјективности, и место на којем се бивствовање-у-заједничком (заједница) открива као *теловање-у-заједничком*. Колико год је тело условљено релацијама, оно је истовремено услов појављивања света као ко-појављивања.
- Полазећи од ове основне претпоставке, трећа сугестија у истраживању била би да је успостављање заједнице и друштва материјална перформативна пракса, то јест самоорганизујућа, комплексна и динамична пракса материјализације схваћене као итеративне интра-активности која производи различите материјалне конфигурације друштвеног/културног света и тела.
- Доводећи појам политичког у аналитички дискурс, кандидат тврди да је материјално-симболичка и утемељивачка моћ која успоставља заједницу и материјално-дискурзивне апарате који материјализују дељени свет, отворена за непрекидно, антагонистичко и дисензуално оспоравање које не долази ни са једног другог места већ управо од тих истих материјално-дискурзивних пракси и телесне релационости; на основу тога се поставља питање потенцијала перформативних отпора, који израстају из пукотина, прекида, вишкова и неуспеха политичке

перформативности, будући да те отпоре производе тела у својој делатној непредвидивости и постајањима.

- пета теза има за полазиште теоријску линију истраживања која естетику успоставља у самој основи уметничких, културних и политичких искустава. Политичка идеологија мобилише енергије, афекте и могућности људског тела, али исто тако дистрибуира и регулише односе и позиционираниости тела у друштвеној сфери.

Предлог метода предвиђених за истраживања и писање докторске дисертације

Кандидат је указујући на епистемолошки и метатеоријски карактер будуће докторске дисертације показао да су методолошка питања централна за његова истраживања и писање о телесном материјализму, афектима и појму политичког. Његов истраживачки рад је, зато, битно методолошки детерминисан. Као полазне методе назначене су:

1. *херменеутичко и дубинско читање* концепта политичког у радовима Нансија, Лаклауа, Муф и Рансијера. Оно нуди детаљно тумачење како специфичности политичког обрађене у њиховим радовима, тако и различитих концепата ухваћених гравитационо поље политичког. На тај начин кандидат покушава да прати и мапира многобројне смерове и ретикулације политичког у њиховим радовима, и могућности за проширено разумевање политичког, ризоматски гранајући политичко кроз друге концепте у њиховим радовима који остају тек посредно евоцирани или лабаво повезани са политичким;
2. *метатеоријска компарација и критичка проблематизација* теорија и теоријских услова и околности интерпретирања пост-утемељивачке политичке филозофије и теорије афеката и емоција уз увођење *метода „дифрактивног читања“* (Барад) у контексту новог материјализма, студија афеката и студија тела. Сходно томе, на нове претпоставке концепта политичког кандидат гледа као на дифракционе обрасце који проистичу из интеракције и конструктивне интерференције различитих концептуалних таласа који се међусобно јачају и интензивирају у резултујућем обрасцу разумевања политичког. Поврх тога, дифрактивно читање помаже кандидату да уведе наизменичне перспективе унутар поља новог материјализма и на тај начин да упути на неке од изазова новоматеријалистичке онтологије. На сличан начин преко *читања кроз* кандидат модулира почетне оквире концепта политичког, и критички се осврће на њихова ограничења и недостатке.

3. формирање *студија случаја* из уметничких пракси, политике ангажмана и културе отпора. Сваку од студија случаја кандидат назива *сценама политичког*. Употреба овог појма који се односи на сценску уметност и позориште је намерна и концептуална. Он означава и у први план износи конститутивну улогу у настанку политичког, коју играју телесни перформанс, покрети, гестови, изговарања, афекти и емоционално изражавање тела и телом, као и декор и реквизити, односно материјално-дискурзивни апарати и специфични и јединствени стилови њихове уређености;
4. *интерпретативна анализа* преко методологије студија афеката у односу на различити визуелни *архивски материјал*. Фото материјали које кандидат користи за анализу у студији случаја Шарене револуције у Северној Македонији обухватају огромну базу од око 1000 фотографија. Да би стекао увид у емотивне валенце протеста и њихових организатора, као и прецизније хронолошке податке о активностима, кандидат је анализирао и Фејсбук странице неформалних група Шарена Револуција и Протестујем. Коначно, онлајн архива више од 400 медијских чланака електронских медија, била је важан извор података, фотографског и видео материјала за истраживање. За студију случаја везану за љубљанску алтернативну сцену кандидат је такође обавио три интервјуа са директним учесницима сцене. Ипак, већина материјала који користи и анализира у вези с овом студијом случаја прикупљена је из: FV архиве која се налази у Међународном центру за графичку уметност у Љубљани; станице ДИВА - веб архиве за видео, филмску уметност и уметност нових медија; онлајн архиве Невена Корде која садржи текстуалне, видео и фотографске материјале везане за алтернативну сцену, а посебно за рад Боргезије; личне архиве различитих културних актера алтернативне и независне културне сцене у Љубљани, и остале фото-архиве.

Димитров је предложеном методологијом указао на теоријске поступке којима ће приступити постављеној теми, предмету и хипотезама дисертације. Његов методолошки циљ је развијање метатеоријске расправе која учинковито указује на:

- I. развијање метатеоријске критичке и интерпретативне проблематике, и
- II. услове примене развијене и разрађене методологије на историјске и актуелне студије случаја из уметничке праксе, политичког ангажмана и културе отпора.

Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација је компонована у три поглавља са Уводом, и Закључком. Приложен је попис литературе, биографија кандидата са пописом објављених радова.

Увод је приступни академски текст у коме је кандидат експлицирао разлоге за бављење темом докторске дисертације, укључујући историју соматофобије и хилефобије у политичкој филозофији. Указано је на предмет, циљеве, научне хипотезе, методологију и допринос овог научног рада. Идентификоване су филозофске, теоријске, политичке и уметничке референце и начини да им се приступи. Кандидат обрађује историју, концептуалну сложеност и различите теоријске приступе три аналитичка стуба у својој тези: политичко, телесни материјализам и афекте, као и заслуге и ограничења различитих области пручавања које се баве овом проблематиком. Речима кандидата: „Иако теорије новог материјализма у први план постављају тело, субјекта, друштвено и афекте, те методологије су у значајној мери остале незаинтересоване и следе за пост-утемељивачки приступ концепту политичког, развијеном у раду Жан-Лик Нансија, Ернеста Лаклауа, Шантал Муф и Жака Рансијера. То не значи да су питања политичке и друштвене анализе остали страни овом новом теоријском истраживању. Напротив, већина се на критички начин упустила у анализирање укрштања политичких механизма, идеологија, апарата, са отеловљењем и афективном регулацијом, као и могућностима за нове корпоралне политике почевши управо од телесних и афективних вишкова, отворености и неодредивости (Butler, 2007). Међутим, упуштање у анализу концепта политичког момената како је развијен у горе-поменутих пост-утемељивачким филозофијама остало је или спорадично, углавном захваљујући апаратима и аналитичким алатима које су оставили Жил Делез и Феликс Гатари, или није постојало. Тај недостатак бављења радом филозофа попут Нансија, Еспозита, Лаклауа, Муф и Рансијера постаје још значајнији ако се у обзир узме важан допринос који су дали у правцу промишљања Западне метафизичке и онтолошке машине искључивања телесности из политичких онтологија (Esposito, 2015a, 2015b), с једне стране, и критички покушај развијања новог политичког речника који би на озбиљан начин испитао радикалне потенцијале поновног промишљања политичког почевши од различитих схватања тела, места, страсти/афеката и чулног. Ипак, и поред мањка савремених научних истраживања, ново-материјалистичке и корпоралне онтологије деле разноврсне тачке резонанце и мешања са политичким онтологијама тих филозофа, и могу подстаћи испитивање сложене и конститутивне испреплетености пост-утемељивачких концепата политичког и корпоралности, афеката и материје... Корпорално-материјалистичка онтологија која је не/утемељена на метастабилности афеката такође може помоћи да схватимо двоструку везу политичког, како као перформативног структурисања, само-организације, као „децизионизам афеката“ посредован преко различитих материјално-дискурзивних апарата, тако и као трансформативне и дисензуалне прекиде које афекти и жеље покрећу реструктуришући своје услове и друштвене светове. У том смислу, материјалистичка афективна онтологија разоткрива анархични услов и „аксиолошку неизвесност свега“ у самом срцу политичког и помаже нам да схватимо „како се друштво које се не држи ни за шта држи заједно“ (London, 2018, стр. 6). Афективна дивергенција, трансформација, плурализација, неодлучности, антагонизам и дисензус постављени су као релациони и виртуелни потенцијали у средиште самих структура и институција до којих

афективне динамике доводе преко метастабилних афективних еквилибријума и кристализација; као увек присутна претња растакања или реартикулације, како колективних и заједничких афеката и њихових пратећих слика, тако и сингуларних капацитета, диспозиција, оријентација, сложености и телесних бића“.

Први део „Политичко и теловање-у-заједничком” (стр. 24-59) има пет филозофско-теоријска подпоглавља: I.1. Повлачење политичког, заједница и бивствовање сингуларно плуралним; I.2. Теловање-у-заједничком; I.3. Смисао/чулно политичког; I.4. Афективна/естетска политичка онтологија; и I.5. Теловање -у -заједничком, моћ и политика. Најпре аутор тврди да се у Нансијевом пост-деконструктивистичком материјализму политичко, као питање заједнице или онога што он назива бивствовање-у-заједничком, схвата, пре свега, као заједница тела, коју аутор даље назива теловање-у-заједничком, како би истакао естетску и афективну политичку онтологију, као и да би указао на могућност проширења неких од његових главних онтолошких концепата попут сингуларно плуралног бића, тела, релационости, смисла/чулног и заједнице. Стога, доводећи Нансијеву онтологију у дијалог са многобројним ново-материјалистичким перспективама, аутор тврди да је она заснована на радикално материјалистичкој перспективи која види материју као оно што се стално мења и дели, што допушта могућност за све структуре и артикулације у свету. Ова онтологија предлаже разумевање политичког као ретикулације отеловљених сингуларности, које се непрестано дестабилизују и реконфигуришу.

Даље, кроз критичког читања, аутор тврди да је Нансијеву перспективу потребно проширити како би се узели у обзир начини на које се друштвене структуре и услови утискују у отеловљене субјективности, као и начине на које се афективни сценарији укрштају са апаратима моћи како би обликовали способности тела да делују и уђу у нове асамблаже, увидом у уметничка дела Велимира Жерновског и Феликса Гонзалеса – Тореса, у подпоглављу I.6. Покушава да се позабави неким од ових проблема у Нансијевом раду, усредсредивши се пре свега на моћ афеката да разоткрију наше бивствовање-у-свету и бивствовање-у--заједничком, њихову ексцесивну и трансформативну динамику, и на начине на које нас мањинска и квир проживљена искуства могу подстаћи да преиспитамо заједницу, управо кроз изложеност, сломљеност, рањивост, непотпуност и несигурност.

Други део „Политичко и хегемонија“ (стр. 95-136) има шест филозофско-теоријских подпоглавља: II.1. Хегемонијска релација и артикулација; II.2. Појединчано/универзално и разлика/еквиваленција; II.3. Антагонизам: ограничења друштвеног; II.4. Универзализујућа партикуларност: производња празних означитеља; II.5. Радикално инвестирање, афекат и страсти; и II.6. С оне стране растеловљеног дискурса: материјалност, корпоралност, релационост и извођење политичког. У другом поглављу аутор се окренуо раду Ернеста Лаклауа и Шантал Муф и њиховој анализи политичког. Аутор тврди да њихова политичка онтологија препознаје непремостив јаз између испуњености бића и специфичних форми актуалног бића, што резултира неуспехом јединства друштва. Детаљно расправивши

конститутивне и структурне елементе и категорије политичке онтологије Лаклауа и Шантал Муф, аутор тврди да су њихова онтологија и оквир политичког истовремено приказани као дискурзивна онтологија, да су структурисани дискурзивним операцијама, чиме се великој мери превиђа материјалност тела и сложеност афективности. Усредсредивши се у анализи на релационост, хоризонталност и материјалну перформативност, кандидат покушава да отвори нове могућности за разумевање и трансформацију политичке динамике. То подразумева препознавање моћи тела да делује и материјалног окружења, као и међусобну повезаности афективних и друштвених односа. Упустивши се у дифрактивно и критичко читање које обједињује различите перспективе и приступе из новог материјализма, теорија афекта, феминизма, теорије перформанса и кореографске анализе, аутор предложи проширивање нашег разумевање политичког и његових структурних елемената у раду Лаклауа и Шантал Моуф, посебно постављањем субјекта као отеловљеног и телесног. У наставку, кандидат предлаже „да се политичком, успостављању заједнице и друштвеном приступи као материјално-дискурзивној перформативној пракси, то јест, као самоорганизованој, релационој, комплексној и динамичној пракси материјализације и довођења у постојање, схваћеној као итеративној интра-активности која производи различите материјалне конфигурације друштвеног/културалног света и тела. Важно је да су материјално-симболичка и утемељујућа моћ која кореографски успоставља заједницу, и материјално-дискурзивни апарати који перформативно материјализују дељени свет отворени за непрекидно, антагонистичко и дисензуално оспоравање и трансформацију (као код Шантал Муф и Лаклауа)“. Овај предлог кандидат је разрадио посматрајући различите материјално-дискурзивне, афективне и просторне стратегије и праксе које су мобилисала тела која протестују у случају Шарене револуције у Северној Македонији.

Трећи део „Политичко чулно“ (стр.166-206) подељен је у шест подпоглавља „Нечистоћа политике и политичког: окретање од онтологије?“, „Спорна заједница као заједница једнаких: неправедно, неслагање и субјективација“, „Подела чулног и анархична тела“, „Политика као естетика и политика естетике“, „Парадоксални материјализам или тензије у Рансијеровом раду“ и „Трећа сцена политичког: Ко је (јebени) политички субјект? Политика панка и алтернативна естетика у Словенији почетком осамдесетих година“. Кандидат у последњем поглављу се је окренуо Рансијеровој анализи специфичности политике, њеној релацију према политичком, и разлике и испреплетености, његовим језиком речено, с полицијом. Упркос Рансијеровом опирању онтолошким и метафизичким дебатама у политичкој филозофији, и његовој реткој употреби концепта политичког, кандидат тврди да Рансијерово истицање контингентне, нечисте и релационе природе политике даје важан допринос широј пост-утемељивачкој критици политичког, учвршћених идентитета и есенцијалистичких категорија. Тврди да је политика, својственост политике или политичка релација у Рансијеровом делу дисјунктивни однос, као релација не-релације између две антагонистичке логике, између два света у свету. Усредредио се је на један од Рансијерових значајних доприноса политичкој филозофији, а то је његов концепт поделе

чулног, који наглашава темељну нечистоћу и неприкладност политике и њеног односа са логиком и поретком полиције. Тај концепт наглашава улогу телесности, чулности и афективне прагматике у разумевању и промишљању политике, као и нужност естетике у политици. По речима кандидата „Политика постаје могућа кроз радикалну једнакост анархичних тела и њихову сталну чулну, смисаону и афективну праксу, преобликовања и преуређивања. Уместо да поделу чулног сагледава као учвршћен и одређен поредак који управља нашом перцепцијом и искуством света, Рансијер наглашава њену контингентну и процесну природу, која није дата, већ је нешто што се непрестано прави и преправља кроз праксе и активности релационости. Истовремено, Рансијеров нагласак на материјално-дискурзивним аранжманима који чине поделу чулног истиче важну улогу коју поетика и естетика играју у изградњи политичког.” Коначно, аутор тврдио да су естетске заједнице које политика ствара својим процедурама дисензуса формиране као „неизвесне заједнице“, које су заједнице мноштва смислова, материјалне хетерогености, као чулни подаци, укључујући предмете, речи, звукове, ритмове, темпоралности, просторе, форме, афекте, али и као конфигурације различитих смислова тих чула, то јест различите игре смисла и чула, и различите чулне реалности. У петом подпоглављу кандидат се критички осврће на оно што он назива амбивалентним и парадоксалним материјализмом у Рансијеровом делу, и предлаже да се његов рад прошири кроз релациону онтологију једнакости која није заснована на онтолошкој разлици или другојачијости, него се она изненада појављује из равне и неуредне динамике материјално-дискурзивне хетерогености.

Ово поглавље и тезу кандидат је затворио освртом на панк у Словенији. По речима кандидата „Наглашавајући естетику прекида, тврдио сам да је панк створио простор за верификацију једнакости, истичући хетерологију политичког. То је постигнуто радикалном поделом чулног, јер су панкери присвајали капацитете који су раније били недоступни и с њима експериментисали, мобилишући испражњеност досаде као потенцијално место креативности и инвентивности. Изградњом нове инфраструктуре, платформи, сензибилитета, теорија, часописа, фанзина и естетике, панк је створио свет унутар света. Његова политичка неприкладност испољила се у његовој способности да повеже, реконфигурише, редистрибуира и поиграва се с постојећим хоризонтом смисленог/чулног. Тврдио сам да је радикална онтологија једнакости, која је била у срцу панка у Словенији, довела у питање доминантни друштвени поредак и његову хијерархијску расподелу тела, субјективитета и идентитета. Нагласивши тело као место политичке борбе, панк је у Словенији отворио нове могућности политичке субјективације и афективне оријентације и допринео развоју комплекснијег и нијансираног разумевања односа политике, културе и уметности.”

Закључак је заокружење његових истраживања изведених у дисертацији и резиме неких од главних аргумената, проблема и хипотеза које је кандидат износио у свом раду. У закључку, он се такође усредсређује на позиционирање своје тезе као дела настојања критичких

теорија, посебно у односу на савремене политичке неприлике и кризе. Како сам аутор каже, „Као критика у временима кризе политичког, у овој тези сам направио ризикантан гест да кризу схватим као конститутивну за концепт политичког, као сведочанство о онтолошком процепу у политици/политичком, о њиховој неутемељености и контингентној основи указујући на односе моћи и доминације укорене у самим концептима политике, заједнице, заједничког, народа и људског живота. На овај начин покушао сам да поставим питање које политичке имагинације и праксе су могуће после или изван негативних и искључивих основа политичког и насилног наметања Смисла? (...) Покушао сам да реактивирам, интензивирам и анализирам неоперативност и немогућност коначног затварања и зашивања политичког постављајући телесни материјализам, телесну релацију, изложеност и способност да афицирамо и будемо афицирани, те делатну и перформативну снагу и постајање материје, као „ствар“ и „темељ“ који омогућује настанак политичког и политичких покушаја актуелизације и материјализације првобитног анархичног стања, у исто време док разара, ремети, антагонизује и релационо отвара управо то успостављање које прави.

На крају свог закључка, кандидат износи разноврсне проблеме и питања која су такође отворена његовом тезом, а која захтевају даља истраживања, стављајући нагласак на актуелну еколошку кризу, с једне стране, и радикално оспоравање нашег разумевања политичког и ограничења заједнице што би укључивање не-људских других могло да изазове у политичкој филозофији и онтологији.

Списак литературе садржи 484 библиографске јединице на енглеском, словеначком, српском, македонском и француском језику. Селекција литературе је пажљиво рађена са филозофским и теоријским радовима који обележавају област пост-утемељивачке политичке филозофије, студија афекта и тела, нових материјализама, критичке теорије, студија перформанса и квир теорије. Литература јасно указује на кретање од општих ка специјализованим знањима и на ревизију општег знања на основу посебних знања. Избор специјализоване литературе и специфичне друштвено-историјске анализе, као и докумената историјске и локалне грађе, даје увид у теренски истраживачки рад у вези са студијама случаја. Кандидат је изабрао и на добар начин повезао филозофска и теоријска дела са теоријама уметности, политичког ангажмана и културе отпора, успоставивши интердисциплинарну и трансдисциплинарну повезаност са одабраним студијама случаја.

Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

Кандидат Славчо Димитров је конципирао докторску дисертацију као нов модел научног истраживања појма политичког и телесног материјализма. Научна новина је у постављеној интер-, мулти- и транс- дисциплинарној методологији која треба да буде основа за опште теоријску или метатеоријску расправу о пост-утемељивачким приступима политичкој филозофији, политикама тела и политикама афеката. Општа метатеорија политичких, културних, телесних и афективних продукција је постављена за циљ који треба да прошири наша знања о савременим теоријским разматрањима о важном и комплексом односу политике и телесности.

На основу изложеног Комисија је мишљења да докторска дисертација *Телесни материјализам, афекти и политичко* кандидата Славчо Димитрова по предмету, теми, циљевима, приступу и садржају рада, квалитету и начину излагања хипотеза и аргумената, критичкој методологији и квалитету остварених резултата задовољава критеријуме захтеване за докторску дисертацију, те се може прихватити као подобна за јавну одбрану.

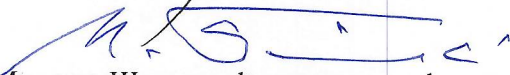
Сагледавајући укупну оцену докторске дисертације кандидата Славчо Димитрова под називом *Телесни материјализам, афекти и политичко* предлажемо Већу департамента за последипломске студије и Сенату Универзитета Сингидунум да прихвати докторску дисертацију и одобри њену јавну одбрану.

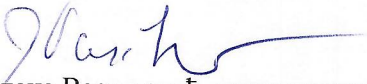
Потврђујемо својим потписом, под пуном професионалном одговорношћу, да су подаци у Извештају веродостојни и потпуно тачни, укључујући тачну категоризацију научноистраживачких резултата кандидата, а све у складу са Правилницима и актима Универзитета.

Београд, 24. мај 2023

Чланови комисије

др Јелисавета Благојевић, редовна професорка, ФМК (менторка)

др Миодраг Шуваковић, редовни професор, ФМК (члан комисије)

др Јелена Васиљевић, виша научна сарадница, ИФДТ Универзитета у Београду (спољна чланица комисије)